

Motion till riksdagen 2012/13:Ub337

av **Hans Wallmark (M)**

Forskningsprogram om Stasi och DDR

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om initierandet av ett forskningsprojekt för en eller flera institutioner om DDR-regimens relationer med Sverige fram till Berlinmurens fall.

Motivering

En debatt har gått i vågor om informatörer som arbetat i de nordiska länderna för främmande säkerhetstjänster från de forna kommunistiska staterna i Öst- och Centraleuropa. Bäst är kunskapen om DDR och de östtyska medhjälparna då ett omfattningsrikt kartoteksarkiv, de så kallade Rosenholzdokumenterna, hamnade i väst efter Berlinmurens fall. Seriös forskning har bedrivits på de många uppgifter som finns där.

I Sverige bedrivs ett projekt under professor Birgitta Almgrens ledning där diktaturens mekanismer undersöks. Hon har under 2009 och nu 2011 kommit ut med två genomarbetade böcker om den östtyska säkerhetstjänsten Stasi i Sverige som visar på kontaktvägar och hur människor inom en mängd samhällssektorer låtit sig påverkas. Inte minst skolan och kulturen användes som DDR-statens spjutspetsar. Den senare volymen bygger på uppgifter hon fått tillgång till efter en dom i Regeringsrätten, dock med kraftiga inskränkningar och begränsningar.

DDR-statens påverkan och infiltration är något gemensamt för Norden. Det handlar om vår nutidshistoria. Av flera skäl är det också viktigt att forskarna i de olika länderna har tillgång både till egna arkiv och de i grannländerna.

Den svenska regeringen har också lagt fram en vitbok som varit föremål för kammardebatt.

Fel! Okänt namn på

I grunden finns det åtminstone fyra goda skäl till öppenhet: 1) Det handlar om att nu levande som pekats ut skall kunna tillbakavisa lögner. 2) Det skapar en möjlighet att sätta saker i sitt rätta sammanhang ifall man som informatör kan förklara att det fanns påtryckningar, ideologisk förvillelse eller annat bakom agerandet. 3) Det gör det möjligt att söka försoning med offer vars karriärer kan ha krossats eller som hamnat i fängelse. 4) Ytterst och viktigast handlar det om att sanningen alltid har företräde framför lögnen.

Den 27 september 2011 avslutades en konferens i Visby med nordiska forskare som ägnar sig åt Stasi. Där antogs ett manifest med följande lydelse:

”Den östtyska säkerhetstjänsten Stasis verksamhet i de nordiska länderna är historia. Det handlar om nutidshistoria och en viktig del av den internationella politiken.

Under de senaste 20 åren har detta övervägande varit föremål för undersökande journalistik. Långsamt har forskningsintresset ökat från historikers och statsvetares sida. Men forskning om DDR:s underrättelsetjänsts verksamhet bör vara en fast beståndsdel i vår europeiska historia. Men så långt har vi ännu inte kommit.”

Fri och oberoende forskning kan ta vid dit de rättsliga processerna inte når. Ett forskningsprojekt borde initieras från Utbildningsdepartementets sida där någon eller några institutioner tilldelas resurser och ges i uppdrag att brett och förutsättningslöst granska DDR-regimens förhållande och försök till påverkan i Sverige från 1950- och 60- talen fram till Berlinmurens fall.

Stockholm den 4 oktober 2012

Hans Wallmark (M)